

Draginjske doklade avstrijskemu učiteljstvu.

Ob koncu posvetovanja v proračunskem odseku o začasnem proračunu stavi nena- doma poslanec Teufel predlog, da naj se postavi v računski provizorij 60 mil. K za enkratni prispevek učiteljstvu za l. 1917 za nabavo potrebščin. Predsednik proračunskega odseka dr. Steinwender je odločil, da se izroči predlog proračunskemu odseku v posvetovanje. Da se pa stvar ne zavleče, je bil sprejet dodatni predlog poslanca Seitzja, da naj se o predlogu poroča v teku 14 dni. Sedaj so posegle vmes učiteljske organizacije, ker se jim je zdela vsota 60 mil. K premajhna, da bi se količjak pomoglo vsemu avstrijskemu učiteljstvu. Organizacije so se zedinile, da zahtevajo 100 mil. K. Nemška avstr. učiteljska Zveza je stopila v stik z nemškimi strankami v državnem zboru, naša Zaveza se je obrnila na Jugoslovanski klub s prošnjo, da naj se isti zavzame in glasuje v odseku in plenu- mu za 100 mil. K.

V 14 dneh je predložil poročevalec poslanec Teufel načrt zakona, o katerem se je še isti dan posvetoval in sklepal v to izvoljeni pododsek. V imenu pododseka je predlagal poročevalec Teufel ta-le pododsekov sklep.

Vlada se pooblašča, razdeliti za leto 1917. med dežele 70 milijonov K v svrhu, da dobi učiteljstvo brez razlike v plači in brez ozira na že prejete podpore enkratni prispevek za nabavo potrebščin in to po naslednjih določilih:

1. Višina prispevkov deželam se odme- ri po številu glav, ki pridejo v vsaki deželi v poštah s popolnim ozirom na določbe pod 2 a in b glede na višino podpor.

2. Ta prispevek priteče: a) v polnem obsegu vsemu učiteljstvu ljudskih in me- ščanskih šol, stalno in začasno namešče- nemu, vključno ono v vojaški službi ali v pokoju, ono, ki uživa miloščino, in končno učiteljske vdove; b) v višini dveh tretjin polnega obsega: učiteljskim substitutom in pomožnim učiteljem, dalje onim, ki pouču- jejo le proti remuneraciji ter učiteljske sirote.

3. Ta prispevek se odmerja po številu rodbinskih glav (po Teuflovem načrtu). Pri samcih se štejejo v rodbino starši, bratje in sestre, ako žive z učiteljem skupno in je ta vzdrževatelj; dalje se štejejo k vdovam še sirote, ki so v njih oskrbi. Z vsako novo osebo v rodbini se percentualno poviša prispevek.

4. Vlada ima skrbeti za to, da se vse to izvrši in že izplača najdalje do srede decembra.

Pri razpravi o tem predlogu je govo- rilo več govornikov; med drugimi se je zglasil k besedi predsednik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec ter predlagal, naj se poviša prispevek na 100 mil. K. Finančni minister dr. Wimmer izjavi na to, da vlada sicer ne vztraja več pri prvotno namenjenem prispevku 60 milijonov, privoljuje pa 70 milijonov, a višje ne more iti. — Pri glasovanju je bil sprejet pododsekov predlog s 23 glasovi proti 10.

Dne 13. t. m. je sprejela tudi že zbornica odsekov predlog.

Prispevek iz te vsote se odmeri po Teuflovem načrtu po številu službenih let in rodbinskih glav tako-le:

Osebam, ki služijo do 20 let, 500 K za dve osebi 865 K, za tri osebe 1230 K, za štiri osebe 1595 K, za pet oseb 1960 K, za šest in več oseb 2325 K; osebam, ki služijo več kot 20 let, 740 K, za dve osebi 1105 K, za tri osebe 1470 K, za štiri ose-

bi nikoli ne bi bilo treba sramovati! Baš nasprotno!

Prijatelje glasbe je pa bogato odsko- doval za vse priredbe zadnjega časa si- jajni koncert hrvaškega virtuozna na gosli g. Zlatka Balokovića. Že dolgo ni odnevala »Unionska« dvorana tolikoga navdušenja kot sinoči. Mladi umetnik je s svojo virtuosno igro občinstvo naravnost fasciniral. V klasični Beethovnovi IX. sonati (Kreuzerjevi sonati) kot tudi v snidih točkah Dvořaka, Moskovskega in Ševčika je Baloković dokazal, kako imenito obvlada svoj instrument. Flago- oletti, oktave in dvojni prijemi so mu igrali. Nadvse briljantno, krasno občute- no je sviral Corellija »La folia«. Kadenca je bila občudovanja vredna. Baloković je po končanem vzporedno moral navreči še par točk, ker se občinstvo sploh ni ho- telo dvigniti raz sedežev.

Sinočnji koncert gotovo ostane vsa- komur v globokem in trajnem spominu! Imeli smo umetniški užitek prve vrste! Balokovića štejemo lahko med svetovne virtuozne na gosli!

Z. P.

be 1885 K, za pet oseb 2200 K, za šest in več oseb 2505 K. Namestnim in pomož- nim učiteljem in učiteljicam kakor tudi učiteljskim osebam, ki dobivajo le renumera- cijo, gre draginjska doklada v znesku 365 K, istotako tudi vdovam in sirotam.

Bežkovo „Občno vzgojeslovje“ — učna knjiga.

C. kr. ministrstvo za bogočastje in nauk je z odlokom z dne 9. oktobra t. l., št. 31836, odobrilo kot učno knjigo za učiteljska s slovenskim učnim jezikom „Občno vzgoje- slovje“, ki ga je spisal ravnatelj Viktor Be- žek, izdala in založila pa naša Slovenska Šolska Matica.

O knjigi sami sem svoj čas obširno poročal v tem listu ter kazal na njene vr- line, ki dvigajo Bežkovo delo visoko nad običajno šolsko povprečnost in nad slične drugojezične in inoročne knjige. Tudi vsa ostala slovenska kritika se je tedaj pohvalno izrekla za Bežkovo delo, ki je predmet bo- gatih izkušenj in temeljitega znanja odlič- nega slovenskega šolnika-strokovnjaka. Vsi, ki nam je v resnici za pravo vzgojo slo- venskega učiteljskega naraščaja, smo gojili iskreno željo, da naj tej Bežkovi vsebinsko in oblikovno znameniti knjigi odpro vrata na naša učiteljska, da se bo mogel naš učiteljski naraščaj napajati ob živi vodi iz do- mačega studenca! Dovolj in preveč je bilo doslej mlačnih uspavajočih injekcij, da ni mogla volja in misel naprej in navzgor, nego da se je vsa notranjost mladega inteligenta odvrčala od knjige in predmeta kakor od grde posode z neprebavno vsebino.

Namisto da bi iskali privlačnih sil, zbujaajočih zanimanje in navdušenje do naj- važnejše učiteljske discipline, so v tujem jeziku nakladali na prvotno pot učiteljske izobrazbe mrzle formule in trpka piškava jedrca, da so — če je bilo količjak mo- goče — z vsemi sredstvi že v početku za- mrzili dijaku pravir učne usposobljenosti in takoj navrnili vsakogar, ki je instinktivno hrepel po čem lepem in vzvišenem, na osamelo in težavno cesto — samoizobrazbe.

Zato ni nič pretiravanja v mojih besedah, ako trdim, da nam velike večine slo- venskega učiteljskega niso dala naša učiteljska, nego slovensko učiteljstvo je dalo samo sebe — sebi in svojemu narodu. Ne- šteto je bilo zborovanj in predavanj na vseh naših zborovanjih in po vseh naših društvih, nešteto člankov, razprav in poročil po vseh naših listih in v publikacijah, samostojnih del in prevodov — in vse to ogromno delo je izvrševalo učiteljstvo samo, da si je dalo in izpolnilo to, česar mu šolska vzgoja po načelih tujinstva, skoposti in mačehovstva ni dala. Veliko moralne sile je bilo v na- šem stanu, da je mogel vzporedno z bojem za eksistenco in svoj pravni položaj skrbeti še za zgradbo svoje umstvenosti. Kdor se ni udeleževal tega vsestranskega dela, ki je dostikrat izpravejoče vplivalo na vse sile posameznikov, ne more biti pravičen sodnik tega, kar smo in kar imamo.

Iz ljubezni do predmeta in stanu se je lotil Bežek svojega dela. Sedaj je njegovi knjigi dovoljen vstop na učiteljska. Vese- limo se tega, kakortudi je umevno samo ob sebi, da niso mogli sedmih pečatov pri- tisniti na vrata, ki je nanje udarila sloven- ska knjiga z močjo svoje vsebine in z le- poto svoje oblike. To veselje ima pa svoj izvor tudi v izkušnjah preteklosti, ko smo Slovenci vztrpeli od radosti ob vsaki pri- dobitvi, ki bi drugim narodom pomenila zgolj navrhek k temu, česar ima že v obilni meri, a nam je bila le neznaten del onega, kar nam jamči zakon pravičnosti in enako- pravnosti. Preteklost nas je napravila skromne. A če bomo zbirali svoje bogastvo, kazali nanje domačemu in tujemu svetu, privre iz naše skromnosti ponos in samozavest kot izraz naše moči, ki nam pribori vpliv po- men in veljavo v kulturnem svetu!

Ker je rekel Dunaj a, upajmo, da po- reče Ljubljana b. To se pravi z domačo besedo, da je sedaj prišel čas, ko naj se na ljubljanskem učiteljskem opuste stari, monstrozni šlendriji, ki po njem pouču- jejo najvažnejši učiteljski predmet — vzgo- jeslovje — še vedno v nemščini po zasta- relih učbenikih. Ta zahteva zdravega ra- zuma in nujne potrebe je toliko opraviče- nejša, ker je že tudi ukoslovje v delu. Tri pole so že natisnjene, a rokopis je ravna- telj Bežek domalega že dovršil. Potem se poprime še zgodovine vzgoje in pouka. Na razpolago nam bo torej troje knjig — vzgo- jeslovje, ukoslovje in zgodovina — zato pa ne bomo imeli nobenega vzroka več, da bi slovenske duše hranili s sadoi tujih njiv, ampak bo neodpusten greh onih, ki bi iz kakršnegakoli vzroka zabranili uporabo teh učnih knjig. Resničnega povoda taki zabranitvi ni; utegnili bi nasprotovati le vzroki, ki imajo svoje korenine v sovražnosti do slovenske knjige in do razvoja slovenskega naroda.

Sicer nam pa pokaže bližnja bodočnost, kako in kaj. Ker sem govoril o Bežkovi knjigi, ko je izšla sem smatral za svojo dolžnost, da opozarjam nanjo sedaj, ko je dovoljena nje šolska poraba. V interesu izobrazbe slovenskega učiteljskega naraščaja je, da pride Bežkova knjiga takoj na šol- ske klopi, odtam pa v dušo in čustvo bo- dočih vzgojevalcev slovenske mladine!

E. Gangl.

Načrt preustrojitve našega šolstva.

IV.

Ne zahtevamo preveč, če si postavi- mo kot osnovno misel pri vseh naših raz- pravah o preosnovi našega šolstva zna- čilne besede, ki jih je zapisal našim soso- dom Nemcem po nesrečni vojni pri Jeni neki prerok v svojih »Reden an die deut- sche Nation«, glaseče se: Podobna izpre- memba vse dosedanje vzgoje je, ki jo predlagam kot edino sredstvo, da ohrani- mo nemški narod. Le na mesto nem- škega naroda postavimo besedi — slo- venski narod.

Kot temelj vsem našim razpravam nam mora služiti pač naša deklaracija, ki jo je podal zgodovinskega dne 30. maja t. l. v državnem zboru »Jugoslovanski klub«, in pa naš konfiteor, ki smo ga spre- jeli na zborovanju Zavezinega upravnega odbora v Ljubljani dne 10. septembra t. l. In če se postavimo na to edino pravo sta- lišče, potem smemo pričakovati, da bo- mo imeli uspeh, ki prinese našemu trdo preizkušenemu narodu sad, ki ga bodo naši potomci z zavestjo o lastni moči in z mirnim pričakovanjem boljše bodočnosti uživali.

Preosnova našega šolstva mora te- meljiti v prvi vrsti na zadovoljnim učiteljskim, t. j. učiteljstvu, ki bo tako po svoji izobrazbi kakor tudi zaradi svojega gmojnega stanja mo- glo in moralo posvetiti vse svoje moči edino le šolstvu in vzgoji izročene mla- dine. In zato mora stati v našem programu kot prva točka:

I. Preosnova naših učite- ljskih. Kdor zasleduje količjak tok učiteljskega gibanja, ve, da je bila ravno ta zadeva že nešteto krat na naših dnevnih zborovanjih, in tu smo vedno in vedno poudarjali: vsaj pet letnikov učiteljskega in par let višjega pedagogija. Seveda bi raz- pravljanje o tej točki naraslo preobširno.

Druga točka, ki jo smatramo tudi še kot »suprema lex« našega boljšega šol- stva, se glasi:

II. Preustroj našega šolske- ga in učnega reda, vobče rečeno: vseh onih zakonov, ki oklepajo nas sedanje odgojevalce mladine, da smo postali že živi stroji, ki že skoro kihni- ti ne smemo preglasno, da se ne zamerimo navzgor ali navzdol.

Podrobneje govoriti o tem nam tudi ne kaže, zakaj ta točka tvori posebno po- glavje, kjer bo treba temeljiterega dela. —

Če pa vzamemo sedaj v pretres le one točke, ki pridejo v poštev pri našem razmotrivanju, to je pri onem delu ali na- črtu, ki smo si ga začrtali mi ljudskošol- ski učitelji pri izvrševanju naloge o pre- ustrojitvi našega šolstva to je ljudsko šol- stvo in z njim najtesneje zvezana nadalj- na narodna izobrazba, zakaj preosnovo naših srednjih in višjih šol pustimo onim faktorjem, ki so poklicani v prvi vrsti v to, t. j. našim srednješolskim in višješol- skim profesorjem — potem se moramo omejiti na te-le točke:

III. Ljudska šola. a) Osemletna obvezna šolska doba.

Tu pa zahtevamo: Vstop v ljudsko šolo z dopolnjenim sedmim starostnim letom brez razlike kraja in stanu.

b) Odprava vsake ponav- ljalne šole; na mesto te pa stopi na površje strokovna šola, in sicer vsaj dve- letna, razdeljena na kmetih v kme- tijsko šolo, a v industrialnih krajih v takozvane obrtne strokovne te- čaje — seveda pod posebnim učiteljskim, v tej stroki izobraženim.

Navedene točke veljajo v prvi vrsti moški mladini. A če hočemo imeti srečen narod, zahtevamo enake pravice in dolž- nosti tudi za našo dekleško mladino. In tu se omejimo na sledeče zahteve:

I. Preosnova naših ženskih učiteljskih v tistem obsegu, kakor ga zahtevamo pri moških učiteljskih.

II. Preosnova šolskih zaka- nov, kakor smo navedli v prvem delu.

III. Ljudska šola: a) Osem- letna obvezna šolska doba. — Vstop z dopolnjenim sedmim starostnim letom.

b) Odprava vsake ponav- ljalne šole, na mesto te pa stopi na površje strokovna šola, in sicer vsaj dve-

letna, razdeljena na kmetih v gos- dinjsko šolo, a v industrialnih kr- v takozvane obrtne strokov- tečaje v zvezi z gospodinjski- mi tečajji, seveda tudi pod posebi učiteljskim, v tej stroki izobraženim.

Zakaj zahtevamo tako pri kmetijs- in obrtnih strokovnih kakor tudi gos- dinjskih tečajjih v teh strokah izobraže- ga učiteljstva, ni treba posebe poudari- zakaj po našem mnenju zahteva vsak tečaj svojo v tej stroki popolnoma izob- ženo učno osebo.

V nadaljno narodno izobrazbo seg- pa nam ni nikakor potrebno. Že samo poglavje, ki je tu le v glavnih potez označeno, je tako obširno, da moram biti čisto zadovoljni, ako ga bomo ta- obdelali, kakor zahteva ravno tok sed- njega časa, ki se nam kaže pač še v pr- cejšnji daljavi in v tako meglenih črtah da pravega temelja, prave oblike niti na- bistrejšje naše oko ne vidi.

Naš narod si bo pač svojo nadaljn- izobrazbo sam začrtal po onih zahtevah, ki jo bo prejel od splošnega svetovnega preobrata po prenehanju sedanjega sve- tovnega klanja in po sklenjenem miru.

Nejasna je še naša bodočnost, ven- dar pa lahko poudarjamo in z odločnostjo podčrtavamo, da si bo naš narod zna- svojo nadaljno izobrazbo tako urediti in zasnovati, da si bo začrtal na svoj pra- por geslo, da hoče biti svoj gospodaj na svoji slovenski zemlji!

Ivan Segal.

Naš cesar v smrtni nevarnosti.

Dne 10. t. m. je cesar Karel nadzoro- val v prostoru pri Strasoldu in Cervignanu pohod čet. Na povratku je poskusil s sprem- stvom priti v bližini Rude preko hudour- nika, ki teče vzporedno s Sočo, ki je bil še pred malo dnevi suh. Cesarjev avtomobil je zavozl tik nad malim jezom v globoko vodo, vsled česar se je ustavil motor. Za njim prihajajoč tovorni avtomobil naj bi bil potegnil cesarjev avtomobil iz vode, a tudi ta se je ustavil zaradi kratkega stika. Telesni lovec Reisenbichler in narednik te- lesne garde pehotne stotnije Tomek sta šla v vodo, da poneseta cesarja na breg. Pri tem se je zgodila nesreča, ki so jo s sle- dečim avtomobilom h hudourniku dospete osebe cesarjevega spremstva z grozo opa- zovale. Telesnemu lovcu cesarjevemu so se odkrhili kamni pri jezju; v tem trenutku so zagnili valovi telesnega lovca ter ga potegnili v vrtince reke, ki je bila vsled nalivov visoko narasla. Cesar, ki je videl svojega telesnega lovca v smrtni nevarnosti, ga ni izpustil, ravnotako malo pa tudi gar- dni narednik Tomek cesarja. Tako je zane- sla cesarja s telesnim lovem in gardistom v deroče valove preko jezja Valovi so jih odnašali. Z velikimi napori se je posrečilo spremstvu in onim, ki so prihiteli na pomoč, rešiti cesarja in njegova slugi iz smrtn- ne nevarnosti. Velika radost je zavladala po- vsem cesarstvu zaradi srečne rešitve Nj. Veličanstva. Po mnogih mestih so se vršile zahvalne službe božje s slovesnim »Te de- um!« Bog obvaruj in ohrani Avstrijo, cesar- ja z njo!

VII. vojno posojilo.

Sedmo vojno posojilo je predloženo v podpisovanje. Kakor pri vseh prejšnjih voj- nih posojilih se obračamo tudi sedaj na zavezno Zavezino učiteljstvo s pozivom, naj stori tudi ob VII. vojnem posojilu patrio- tično svojo dolžnost: neumorno in vztrajno deluj v šoli in izven nje vsak učitelj na to, da se v njegovem okolišču podpišejo kar največje vsote VII. vojnega posojila; stopi k prijateljem in znancem, nagovarjaj kme- tovalce, industrialce, kapitaliste, trgovce, vplivaj na denarne zavode in razne korp- racije ter jim polagaj na srce sveto dolžnost do svete domovine. Prav posebno se pa obračamo na vsa Zavezina društva, da store svojo dolžnost in podpišejo VII. vojno po- sojilo v višini, ki jo dopuščajo sredstva. Cenjene tovariše prosimo, da uspehe svo- jega dela poročajo uredništvu Učit. Tov.

Pav. Flerè:

Enotna šola.

II.

V prvem članku sem govoril o ured- bi enotne šole in o zahtevah za njo. Ker se hočem danes ozreti nekoliko na ugo- vore proti tej šoli (obširneje sem raz- pravljaj o tem že v »Popotniku«), mi je treba zaradi jasnosti še nekaj pristaviti, kar se sklada zlasti tudi z naziranjem tov. Bankarta in Gangla v njunih odgo- vorih pod naslovom »Načrt preustrojitve